

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Pro ei kannata esitystä tutkinnon suoritusoikeuden antamisesta avoimessa korkeakoulutuksessa opiskeleville. Toteutuessaan esitys muuttaisi olennaisesti maksuttoman tutkintokoulutuksen periaatteita, lisäämättä kuitenkaan laajasti jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia opintojen täyskätteellisyydestä johtuvan kalleuden takia. Pro huomioi kannassaan myös sen, että esityksen valmistelua tukeneen ohjausryhmän enemmistö on suhtautunut kielteisesti esitykseen.

Pro näkee esityksessä riskin sille, että mikäli avoimen kautta avataan maksullinen väylä tutkintoon, johtaisi se ennen pitkää maksuttoman tutkintokoulutuksen periaatteiden nakertamiseen laajemminkin. Tätä tukee esityksen vaikutusarvio, jossa todetaan, että korkeakoulujen mahdollisuuksilla saada rahoitusta maksullisesta tutkintokoulutuksesta saattaisi olla myöhemmin vaikutusta korkeakoulujen saaman julkisen rahoituksen kokonaisuuteen, erityisesti valtionrahoituksen osalta. Mikäli koulutuksen kustannuksia siirretään enenevässä määrin yksilöiden vastuulle, vähentää se koulutuksen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta, joista tulisi Pron näkemyksen mukaan pitää kiinni myös tulevaisuudessa, jotta tavoiteltu nuorten korkeakoulutusasteen nostaminen ja aikuisten jatkuvaan oppimiseen osallistuminen on mahdollista.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteeksi mainitaan tutkintoon johtavan koulutuksen tarjonnan laajentaminen ilman julkista rahoitusta, ja korkeakoulututkinnon suorittamisen mahdollistaminen nykyistä suuremmalle osalle suomalaisia. Avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävä maksullinen tutkintokoulutus olisi tarkoitettu erityisesti työssäkäyville ja korkeakoulututkinnon jo suorittaneille rajaamatta kuitenkaan pois muiden mahdollisuuksia hakeutua koulutukseen. Esityksen mukaan tutkintoon johtavasta opiskelusta avoimessa korkeakoulutuksessa on tarkoitus tehdä täyskätteellistä, mikä tarkoittaisi esityksessä esitetyn arvion mukaan tuhansien eurojen maksuja koko tutkinnon ajalta.

Samalla esityksessä todetaan, että koulutusinvestoinnin ollessa yksilölle taloudellisesti merkittävä, koulutuskysyntä kohdistuisi todennäköisesti sellaisille korkean hakupaineen aloille, joilla suoritettu tutkinto takaa hyvän työllisyyden ja tulotason, esimerkiksi lääketieteen, oikeustieteen ja yliopistojen tekniikan alan ja kauppatieteen koulutukseen. Tällaisilla aloilla korkeamman sosioekonomisen taustan opiskelijat ovat jo nykyisin yliedustettuina. Pro pitääkin erityisesti esityksen tavoitetta korkeakoulututkinnon suorittamisen mahdollistamisesta nykyistä suuremmalle osalle väestöä ja valittuja keinoja keskenään ristiriitaisina.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

-

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

-

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Vaikutukset korkeakouluille

Esityksen mukaan avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävä tutkintokoulutus olisi kuten muukin avoin korkeakouluopetus lähtökohtaisesti kaikille avointa, eikä siihen sovellettaisi opiskelijavalintoja ja opiskeluoikeutta koskevia yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä. Tämä tuottaisi tilanteen, jossa osa opiskelijoista on päässyt tutkintoon johtavaan koulutukseen todistusvalinnan tai pääsykokeiden kautta, osa taas maksamalla opinnoista, jolloin opiskelunvalmiudet ja tuen tarve voivat vaihdella paljonkin.

Mikäli esitys toteutetaan, tulisi korkeakouluihin ensimmäistä kertaa väylä, jossa tutkinnon suorittamisoikeus ei perustuisi erilliseen arviointiin ja valintaan, vaan siihen, että opiskelija ilmoittautumalla osallistuu maksulliseen tutkintokoulutukseen. Lisäksi avoimen korkeakouluopetuksen asema osana korkeakoulujärjestelmää muuttuisi ja sen järjestämistapa eriytyisi kahteen rinnakkaiseen tehtävään: perinteiseen jatkuvan oppimisen avoimeen opintotarjontaan sekä pitkäjänteisempään maksulliseen tutkintokoulutukseen. Nämä olisivat erittäin merkittäviä muutoksia suomalaisessa koulutuspolitiikassa, joiden vaikutuksia on nopealla aikataululla virkamiestyönä tehdyssä esityksessä arvioitu erittäin suppeasti.

Esityksen mukaan avoimena korkeakouluopetuksena suoritettavien tutkintojen tarjoaminen ei saa heikentää muuta tutkintokoulutusta ja heikentämiskiellon noudattaminen edellyttää, että korkeakoulut seuraavat siirtymiä maksullisesta maksuttomaan koulutukseen ja kohdentavat vastaavasti resursseja maksuttoman koulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen. Pron näkemys on, että uusi opinto-oikeusryhmä ja siirtymien seuraaminen tarkoittaisivat ennalta vaikeasti arvioitavaa määrää lisätyötä niin opintohallinnolle kuin opettajille, jolloin olisi todella vaikeaa huolehtia siitä, ettei muu tutkintokoulutus heikkene.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Kurki Julia
Ammattiliitto Pro ry - Julia Kurki, yhteiskuntasuhteiden asiantuntija,
koulutuspoliittinen vastaava